

שאלה: בהייתי אורח באיזה חופה שערכו לחתן וכלה, ראיתי מחזה מְצַעַר. לפני החופה רבו אביה של הכלה עם אביו של החתן, איזה סכום כותבים ב"כתובה". אביה של הכלה בקש שיכתבו מליון דולר, והחתן ואביו התנגדו בתוקף והסכימו רק להרבה פחות. רבו כחצי שעה, והלכו אחר כך אל החופה ב"ברוגז". מה הענין?

תשובה: באמת זה מצער, כי שני האבות לא הבינו מה מצבנו היום. אבאר:

מקור דין זה לכתוב "כתובה" היא כדי להגן על זכויות הכלה. על פי התורה, האיש יכול לגרש את אשתו בעל כורחה. בכך ברגע של כעס, הוא יכול לזעוק "תחזרי לבית אביך". התורה הקדושה נכתבה כך שיש לחכמי הסנהדרין סמכות לשנות את התורה. גם לבטל מצוות-עשה ולא לקיים אותה. ולפי הירושלמי יכולים גם לבטל מצות לא-תעשה, ולהורות לעבור עליה (פרט לאיסור עבודה זרה). גם לחכמי הדורות יש כח לתקן תקנות או לגזור גזירות, לפי מה שהם רואים טובת הדור. גמישות הלכתית זו היא חלק מהתורה. כי הקב"ה, שהוא כתב את התורה, הוא יודע שיש תנאים משתנים ומצבים משתנים מדור לדור. אבל כמובן, סמכות זו ניתנת אך ורק לגדולי הדור, לתלמידי חכמים מובהקים ובעלי יראת שמים, בעלי מדות טובות.

חז"ל כאשר ראו שהבעלים נוהגים בחופזה ומפני סיבות קלות ו"שטויות" מגרשים לנשותיהם, תקנו שיכתבו "כתובה" לפני החופה ויפרשו שם סכום של לכל הפחות מאתיים זוז. סכום זה מתאים לפרנסת האדם משך שנה שלימה (כך ביאר ר' עובדיה ברטנורא בסוף מסכת פאה). בזה שיש על הבעל קנס גדול, הוא יחשוב שוב ושוב אם כדאי לגרש את אשתו. ואחר זמן קצר יתעשת ויתפוש שכל כעסו היה על שטות, ועל כבוד-מדומה. יבין שהתנהג אז כתינוק הרוגז של שום-כלום.

אחר כך, מנסחי ה"כתובה" השתמשו במסמך זה לחייב את הבעל להלביש אותה כראוי, ועוד פרטים להגן על זכויותיה, כמו [במנהג כמה עדות המזרח] שלא יצא מארץ ישראל בלי רשותה.

במשך הזמן, מדות רעות השתלטו על כמה פחותי-ערך ש"צפצפו" על הסכום ובכל זאת גירשו לנשותיהם. תיקן רבנו גרשום (חי שני דורות לפני רש"י, בערך שנת 1000 לספירה הכללית) שאי אפשר לגרש אשה בלי הסכמתה. גזירה זו היא בתוקף עד היום.

ולכן בעצם כבר אין טעם לכתובת ה"כתובה", כי גם בלי זה לא יוכל הבעל לגרש את אשתו. ולכן אם בפועל חלילה מגיעים למצב כזה שהם נגשים לבית דין להפרד זה מזה, הסכום אינו משחק תפקיד. כי אם היא לוחצת למהר עם הגט, כי כבר מצאה מועמד אחר, היא בין כה תוותר על קבלת הכסף. כי הוא יכול לומר "יש לי הרבה זמן, ואני לא ממהר להתחתן שוב".

עוד ענין. כאשר כותבים סכום מוגזם ב"כתובה", אם אין יכולת לבעל לשלם, כלום תשב האשה עגונה? כאשר אין לבעל סכום זה במזומנים, וטוען שאין לו צפיה להשיג סכום זה במשך הזמן הקרוב, כלום תשב האשה עגונה? היה מעשה לפני כשנה שבית דין הרבני פטר את הבעל מתשלום הסכום המפורש ואמרו הטעם כי כולם יודעים מראש שהסכום הוא פיקטיבי, רק מפני הכבוד, ואינו רציני.

לכן יש להודיע לכל ההורים שאין לעמוד בתוקף על דרישתם לכתוב סכום מופרז ב"כתובה", כי זה לא יהיה לשום תועלת, ורק יזרע זרע פורענות של שנאה בלב בין משפחת החתן למשפחת הכלה.

"וְהָאֵמֶת וְהַשְּׁלוֹם אָהָבוּ" (זכריה ח, יט).

הערה: ובכן מדוע ממשיכים בקריאת ה"כתובה" בעת החופה? אלא נהוג אצלנו לערוך הקידושין (נתינת הטבעת לכלה) והנישואין (עצם החופה, המשמש סמל כאילו מכניס את הכלה לביתו) סמוכים בזמן זה אחר זה. ויש בעיה עם ברכת "בורא פרי הגפן" על הכוס שלפני נישואין כיון שהוא היה סמוך לברכת הכוס של הקידושין היאכמו ברכה לבטלה. לכן עושים הפסקה בין זה לזה, ע"י טכס קריאת ה"כתובה". אבל למעשה אין קריאת ה"כתובה" נחוצה לענין קנין האשה בנישואין. העיקר שיהיה כתוב, ולא חייבים לקרוא בה.